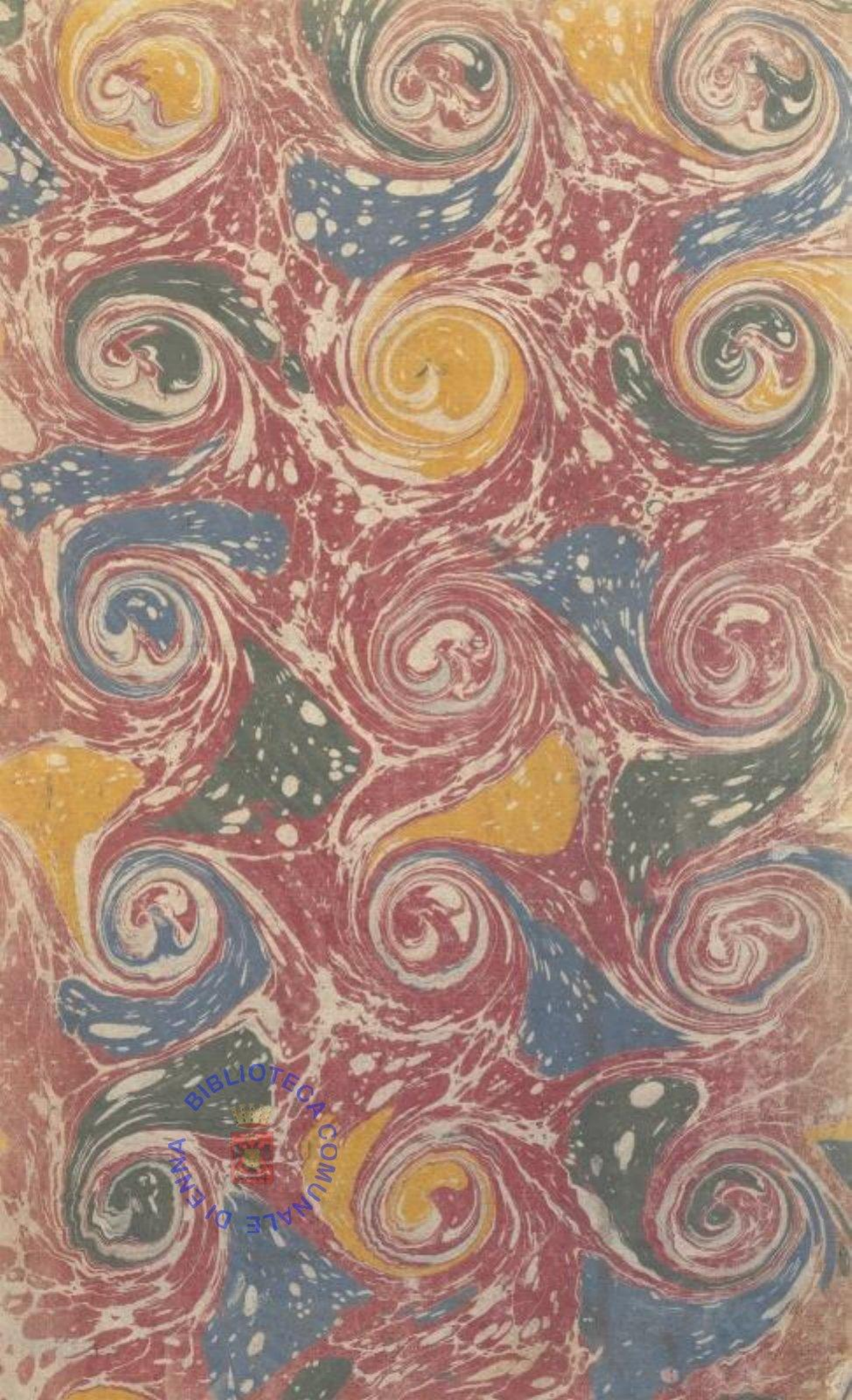

BIBLIOTECA COMUNALE DI ENNA

JOHANNIS
BRUNNEMANNI,
JURISCONSULTI
COMMENTARIUS
IN
CODICEM
JUSTINIANEUM,

QUO
SINGULÆ LEGES ET AUTHENTICÆ BREVITER

& succinctè explicantur, Quæstiones in Academijs & Foro frequentatè resolvuntur, Assenata ab
Interpretibus subinde proposita examinantur, & alia ex ipsis textibus Notabilia eruantur,
quæque alias ad Analysin pertinent, per Compendium quasi dilucidè traduntur.

*Insero hinc inde, quid de jure tam communi novissimo, quam Saxonico, nec non Marchico,
aliisque Provincialibus Juribus, obtineat.*

OPUS THEORETICO-PRACTICUM,

Cui PRÆTER INDICEM RERUM ET VERBORUM Locupletissimum accessit ex ejusdem
AUTORIS COMMENTARIO AD PANDECTAS, notabilium, quæ circa leges
affines inibi commentatus est,

CONTINUA ALLEGATIO,

*Editio novissima, ab innumeris mendis repurgata, novis ac necessarijs Additionibus,
ut & Summaris denuo largiter aucta.*

TOMUS SECUNDUS.

COLONIÆ ALLOBROGUM.

Sumptibus FRATRUM DE TOURNES.

MDCCCLXXI.

BRUNNEMANNI

COMMUNIS

CODICEM

IN

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

LIBRARIIS

I. N. D. N. I. C.

JOANNIS BRUNNEMANNI JURISCONSULTI COMMENTARIUS IN CODICEM.

LIBER VII. CODICIS.

TITULUS I.

*De Vindicta, Libertate, & apud Concilium
Manumissione.*

Quia aliquot Tituli in hoc Libro Septimo de Materia manumissionum & Causis Liberalibus loquuntur, quas maxima ex parte ab usu recesserunt, ideo breviores in his explicandis erimus, & more Patritiorum hic progrediemur.

SUMMARIÆ.

Objectum libri hujus Septimi, n. 1.
Manumissio quas modis fieri soleat, 2.
Manumissio per vindictam coram quo iudice fiat, 3.
An per Procuratorem fieri possit, 4.
An possit revocari, 5.
Pleraque circa hanc adhiberi solita solemnitates in defectum abierunt, 6.

DE Actionibus Præjudicialibus, quæ statum hominis concernunt, in Libro Septimo primum agit Imperator, & quibus modis quis liber fiat. Manumissio enim fit vel actu inter vivos, vel in ultima voluntate. Illam hic primo tractat, ea autem fit per Vindictam, apud Magistratum, qui Tribunali præest, apud rectorem scilicet vel Consulem in Urbe, & in Provinciis apud Praefidem aut Proconsulem, & in Concilio principis l. 2. ff. de Off. Pro-Consul. l. ult. h. t. Non nulli etiam coram Municipali Magistratu fieri solent, quæ huius modi Jus competeat, qui licet non Tribunali Legis tamen actionem habebat. Manumissio etiam per Vindictam, Legis actio fuit, lult. in fr. de Pri. qui non Dominus manumiss. idcirco non erat l. 1. h. t. rei enim perfectæ aliquid superari non potest. Nec non potest per Procuratorem l. h. t. eadem ratione, quia Legis Actio fuit, licet causa manumissionis per Procuratorem probari possit l. 1. ff. de Pri. nec si ea ob falsam causam simul data revocari potest, l. 1. h. t. adeoque decretum ex falsa causa interpositum, hic non retractatur, parum ob autoritatem actus, par-

Branneman. in Codicem. Tom. II.

tim ob favorem Libertatis, quævis aliis in aliis causis retractari possit, l. t. Cod. Si ex falsis instrumentis. Vid. Dd. ad h. 6. Infr. quibus ex causis manumittere non licet. Sed solemnitates pleræque jam tempore Justiniani in defectum abierunt. l. 8. & 23. ff. h. t.

TITULUS II.

De Testamentaria Manumissione.

SUMMARIÆ.

Altera species manumissionis fit per ultimam voluntatem. n. 1.
Quoties sit, & quid utraque? 2.
Quomodo quilibet dari poterit, & cuiam? 3. 6. 7. 8.
Quando tempus confirmationis est invalidum, & tempus rei confirmata est validum confirmari videtur ad confirmationem, 4.
Decisio huius legis per Nov. 119. c. 2. facta est inutilis, 5.
Servus, qui directam accepit libertatem Orcinus audit, 9.
Directa libertas quando competat? 10.
Quicquid alienari nequit, nec potest præscribi, ibid. 11.
Resoluto jure dantis resolvitur per accipientis, ibid.
Libertas in fraudem creditoris data, an & quatenus non valeat, 12.
Quid si testamentum ob solemnitatis defectum invalidum sit, an nihilominus valeat libertatis datio, 13.
Quid si hereditas non sit adita, vel memoria defuncti damnata, 14.
Fidei legata hereditate non adita non debentur, 15.
De Legatis pñs non ex subtilitate juris civilis, sed ex æquitate juris Canonici judicandum est, 16.
Quatenus libertas retractari nequeat, 17.
Voluntatis ultima favor præponderat favori libertatis, 18.
An libertas in eorum ungtiarum filii relicta sub conditione relicta videatur, & ideo non secus nuptiis non debeat, 19.
Quid si uxor hereditatem in æris alieni adire velit, 20.
Servus b. m. hereditatem adiens quamnam creditoribus præstet cautionem, 21.
Si servus relicta hereditas, an tacite conditio hæc intelligatur, si rationes reddiderit, 22.
Alia questio, 23.

Kkk 2

Altera

- 1 **A**lieta species Manumissionis est, quae sit per ultimam voluntatem, & vel est Directa, vel Fideicommissaria. Illa directis verbis datur, de Quibus l. 8. *sup. loco* (sive Latina illa sint, sive Graeca per l. 14. b. t.)
- 2 *Deinde Directa in Testamento tantum datur, non in Codicillis, nisi in Testamento confirmatis l. 43. ff. b. t. Quo casu, si Testamentum prius à minorenni factum, fuit invalidum ad libertatem conferendam, si tamen tempore Codicillorum per Testamentum prius confirmatum l. 6. *sup. de Codic.* fuit Major, valebit libertatis datio, non ex Testamento, sed Codicillis, adeoque trahetur Testamentum ad Codicillos per l. 1. b. t. Unde colligitur: Quando tempus confirmationis est invalidum, & tempus rei confirmatae est validum, trahi consonant ad confirmatum. Sed ipsi Decisio hujus legis videtur inutilis facta per Nov. 119. c. 2. nam minor etiam Libertatem dare potest in Testamento, sed fideicommissaria etiam ab intestato & in Codicillis datur. Directa etiam servis alienis, etiam si illi heredes sint, non datur, sed tantum propriis l. 9. b. t. Sed oppugnat Servo ex equitate placuit dari posse, per l. 44. §. 10. ff. de Fideicommissis. Libertas qui directam accepit Libertatem vocatur Libertus Orcinus l. 19. b. t. Quo fideicommissariam, heredis libertus efficitur l. 7. C. de fideic. Libertus. Directa etiam Libertas adita hereditate statim competit l. 2. b. t. modo non sub conditione relicta Libertas, ubi expectandus eventus, nec interim haeres statu Liberti servi Libertati speratae, per alienationem aut alio modo praedjudicare potest, l. 13. b. t. nec praescribi potest; nam quicquid alienari non potest, nec potest praescribi, & resolutum Jure dantis resolvitur Juri accipientis. Nec tamen valet datio Libertatis, si ea in fraudem Creditorum facta l. 5. b. t. modo consilium fraudis & eventus concurrant l. 1. *infra Qui manumitti non possunt* quamvis Consilium magis respiciat, quam eventum, exinde probetur, quod d. l. 5. procedat, etiam si haeres locuples, sed in fideicommissaria datione solus eventus respicitur. l. unic. *infra Qui manumittere etc.* Nec valet datio, si Testamentum ob insolentiam defunctum non valet, nec ulla addita sit Clausula codicillaris, quae vitium illud sanat. l. 11. b. t. Nec debetur Libertas, si non adita hereditas, d. l. 2. b. t. vel memoria defuncti damnata, & exinde hic colligit Jalye. Pia legata, hereditate non adita, non debent; Sed contra Tirac. Priv. *Fin. Cause* 33. P. 10. Cujus Sententia ut sustinetur Jure novo fuit Nov. prima, & quia de Legatis pia non ex subtilitate juris civilis, sed ex equitate juris Canonici judicandum, *Carpius. pag. 1. Jurispr. for. cap. 4. def. 33. vide not. ad l. in testamento 38. ff. de fideicommissis. libert.* Aliter respondet Menoch. *conf. 224. n. 34.* Si tamen haeres, qui semel adiit hereditatem, restitutionem petat, Libertas tamen minime retractabitur l. 3. b. t. Sic etiam, si haeres semel per additionem factus Legitimis haeredibus, Testamentum nulum esse praesentibus haeredibus credere vellet in fraudem manumissorum & per Collusionem, non retractaretur tamen libertas l. 12. b. t. quin etiam si haeres nullo ex Testamento adire, subveniret servo ex Edicto, si quis ante mortem Testamenti d. l. 12. Nec valet datio Libertatis contra voluntatem defuncti ultimam ab herede data l. 7. b. t. quod de servis tamen Testatoris & heredis intelligendum, l. 9. §. 1. ff. b. t. Quin voluntatis ultime favor praeponderat favori Libertatis, Libertas enim in eorum nuptiarum fili relicta, sed conditio non in diem relicta videtur, & ideo nuptiae non secum, nec tamen ad nubem actum pervenit, non debetur Libertas l. 8. b. t. Sed quid si nemo adire velit, nec in diem adire? Ex Constitutione M. Antonini, per l. 6. C. ult. h. n. & l. 1. *Inf. de Ea, cui Libertas.* ipsi Servo, qui directam sperat ex Testamento Libertatem, qui primus venerit, aut extrans, vel prioribus simul venientibus d. l. ult. §. 4. b. t. licet adire hereditatem, modo satisfactionem praestet creditoribus, se illis omnibus vel nonnullis (hoc si consensu Creditorum fiat d. l. ult. §. 1.) satisfactorum intra Tempus annale, sive ante venditam hereditatem se offerat, sive post venditam, d. l. ult. pr. Licet nonnulli servi respuant libertatem, forte ex emulatione aliorum d. l. ultim. 2. licet omnes Servi Libertatem consequi non possint, ob magnitudinem aeris alieni §. 3. d. l. ultim. Ut tamen postea alius semper admittatur, qui omnibus Libertatem se praestitutum & omnibus Creditoribus soluturum praestat §. 5. *Ult. d. l.* Sed si servo relicta hereditas, an tacite conditio haec intelligatur si rationes reddiderit? Negatur hoc in l. 4. b. t. Sed si haec conditio expresse addatur, subintelligitur etiam onus inferendorum reliquorum, *hic & l. 80. ff. de Condit. & Demonstr.* nam sine hoc ratio perfectae reddi nequit. Sed si quid reddidit rationibus respicietur servus, non reliquorum, sed Paritor, nihil debere Domino reperitur. Resp. Statim ab adita hereditate quasi pure relicta hereditatem, intelligi, & licet nondum redditis rationibus decesserit, libet ex post facto declarabitur per l. Julius Paulus 81. ff. de Cond. & Demonstr. *Cyler in hac leg. 4. Cujas ad illam l. 81. p. 776.**

TITULUS III.

De Lege Fusa Caninia tollenda.

SUMMARI A.

Manumissionem inter vivos quidsam coercet? n. 1.

Coercitiones has abrogavit Justinianus, 2.

An valeat argumentum à contrariis ad ultimas voluntates? 3.

Manumissiones inter vivos satis coercet merus ingratitudo & naturalis amor habendi, sed Lex haec Fusa voluit, etiam morientium Libertatem coercere, ita ut non liceret totam familiam manumittere. Sed hoc abrogat hic Justinianus, idque favore Libertatis, unde ex hac l. viciuntur Doctores locum arguendi à contractu, ad Ultimas voluntates, de quo praefatus agunt *Dd. ad Inst. eodem Titulo.*

TITULUS IV.

De Fideicommissariis Libertatibus.

SUMMARI A.

Causam aetatis testatorem libertatis fideicommissaria alio esse oportuerit, & cuius habere. n. 1.

Libertas fideicommissaria quomodo relinquatur. 2.

Quid si haeres, in cuius placitum collata manumissio, hereditatem repudiet, an ab altero haerede, cui hereditas accessit, sit danda. 3.

Per vocabulum Commendo non inducitur fideicommissum, etiam in puz. causa. 4.

Si testator pauperibus usus Leges annuas & disponat, ut fors illa detur hisque urbis Senatus, an Senatus actionem habeat? 5.

Libertas à quamvis praestanda? 6.

Quid si in tempus certum aetatis alicujus hominis conferatur haec libertatis datio, an mortua illa persona adhuc debeatur. 7.

Tempus cum certo annorum numero connexum facit legatum puzum in diem suspensum, sed quando cum tali eventu, qui tardius vel citius fieri potest, conditionale. 8.

Libertas utraque etiam ei, qui in utero est, relinqui potest. 9.

Numerus singularis non ex proprietate quidem vocis, sed ex mente loquentis resolvitur in pluralem. 10.

Taci

Tacite an & quomodo libertas detur? n. 11.

Libertas per fideicommissum data factum heredem requirit. 12.

Ea, quæ per deputatum executores fieri debent, non possunt expediri per alium. 13.

Quid si libertas nec expresse, nec tacite data, nec exco ancilla postmodum patris petierit? 14.

Iustus aliquid facere non liberatur, si tenuerit semel & non potuerit exequi, sed captanda est occasio alia. 15.

Voluntas hominis est mutabilis, & licet dicat aliquis se velle venire, expectandus tamen est totus dies. 16.

Dominus mancipii legatum in testamento sibi relicto agnoscentem etiam vendere illud mancipium heredi tenetur, si heres manumittere rogatus. 17.

Agnoscentem legationem, iudicium defuncti impedire nequit. 18.

Quid si in mora sit heres. 19.

An & quatenus liberi, post mortem heredis nati, sint ingenui. 20.

Alius casus. 21.

Data electione circa personas in causa libertatis & pia non statim necesse est terminum, sed electio statim faciendi simul ac poterit. 22.

Servo in manumittitur legato, iudex non debet in affirmationem servi condemnare heredem, sed præcisè ad servum ipsum tradendum. 23.

Kautione ille iudex est, qui rem in affirmationem condemnat, si res præstari possit, vel in non pernam. 24.

Sententia libello debet esse conformis. 25.

Quando heres in mora constituitur? 26.

Factus ab ancilla ante libertatis precavimus edicti liber non est, matris tamen tradendus est, & emancipandus. 27.

Objectis dilatur. 28.

1. Libertas Fideicommissaria à Testatore, (qui tamen decimum octavum annum ætatis attigit lib. 5. tit. & 5. fin. Inst. Qui est à quibus manumissi liberi non fiunt, quod tamen hodie, ut antea dicebatur, per
2. Novell. 119. cap. 2. mutatum) relinquunt velis precibus, etiam si ea in arbitrium & placitum heredis conferatur, lib. 8. & 20. Imo licet heres ille, in cuius placitum confertur, manumissio repodiet hereditatem, ab altero tamen herede, ad quem iure adcrendi tota pervenit hereditas, Libertas danda, licet prior heres contradixerit, sed sine causa iusta l. 14. ff. h. t. quia enim repodiavit hereditatem, ipsius placitum non adeo cutatur, nisi sub proprio nomine ipsi
3. committum arbitrium: Baldus d. 18. Sed per verbum Commendo non datur Libertas, cum etiam servos nobis commendatos habere quæmus, l. 1. d. 20. atque idem etiam in his causis ex commendatione fideicommissum non inducitur, quia à libertate ad piam causam valet argumentum. Mantica lib. 8. de Con. Ultim. Vol. 1. l. 10. 19. & ex eo etiam textu legis 12. probari potest;
4. Si Testator legat pauperibus utique annuatim de 1000. floribus, & disponat, ut illa fors detur Senatoribus urbis, quia hæc est nuda commendatio, Senator actionem non habebit, ff. in d. l. 12. nisi adita causa finalis, ne alii serviant per l. 12. ff. h. t. nam hic voluisse præsumitur testator manumissionem, ut in potestatem aliorum perveniret, Libertas ab eo tantum præstanda, qui se esse in potestate, non qui ab intestato adquisivit hereditatem, iustitia pecunia, aut per collusionem aut gratia agnati, aut odio servi, omisit scriptus heres l. 1. & 2. Licet enim heres ab intestato debet præstare per l. 38. d. 1. Si autem in tempus certum ætatis ad quod hominem, v. g. cum filius majoris ætatis fuerit, committitur hæc libertatis datio, mortuo ea persona, nihil minus debetur libertas, quo tempore illa ad ætatem pervenisset, si vixisset l. 10. h. tit. ratio in l. pen. supra, Quando dies Legatorum. Unde Notetur ex l. 10. Tempus connexionem cum certo numero annorum ætatis,

Bruneau, in Codicem. Tom. II.

facere legatum purum in diem suspensum, sed quando cum tali eventu, qui tardius vel citius fieri potest, v. gr. quando Doctor fiet, conditionale Baldus hic, & hoc etiam in aliis Legatis locum habet, per l. 18. §. 2. ff. de Aliment. Leg. Salye. hic. Et etiam, qui in utero latitat, relinquere potest tam Fideicommissaria, quam directa Libertas, licet unius tantum facta mentio, si tamen plures nascantur, omnibus debetur libertas, idque præcipue favore libertatis, l. 14. h. t. ex qua Nota: Numerum singularem non ex proprietate quidem vocis, sed ex mente loquentis resolvi in pluralem, tum favore libertatis, tum quia nulla dari potest ratio, cur unum magis dilexerit quam alterum. Baldus & Salye. d. 1. & l. 14. Tacite etiam interdum datur Libertas v. gr. si Servum proprium vel alienum [sciens] quis Tutorem liberis suis constituat, l. 9. h. t. ubi tamen, quod de Servo proprio dicitur, Dd. ad eam calum restringunt, si servis obliquis, vel in Codicillis datus Tutor. Vid. Douell. & ibi Hüllig. lit. T. lib. 3. c. 4. alia non videri tantum per fideicommissum dnam Libertatem, sed vere directam, Vid. Guierrez. de Tutel. P. 1. c. 10. n. 2. Treutl. & ibi Baccov. V. 2. D. 8. lib. 2. lit. 2. Harpprecht. & c. ad §. 1. Inst. Qui Testamentum dari possit. Libertas itaque hoc modo per fideicommissum relicta, factum heredis seu manumissionem requirit l. 11. h. tit. ad quem & Præfide vel Superiori, remedia quætoris compelli potest per d. 11. Unde colligit Baldus hic: Quod eo, quæ fieri debent per deputatum Executorem, non possunt expediri per alium. Ubi tamen sufficit, si mancipium liberum stare, vel in libertate morari permittat, l. 4. h. t. nam hæc permissio iustitiam manumissionis est. Si autem nec expresse nec tacite data Libertas, nec eam ancilla petierit, ut in mora Dominum coexistueret, sibi imputet, quod Servus interea perierit, qui tamen matris tradendi ut manumittat, l. 13. & l. 26. §. 1. ff. h. tit. Non autem sufficit, si semel facere tentaverit, alienam ancillam manumittere si noli Dominus vendere, sed quodcumque occasio tulerit, idem tentandum l. 6. h. tit. & ita non abruptum Legatum, sed differtur in futurum. Unde probatur, Quod iustus aliquid facere non liberetur, si semel tentaverit & non potuerit exequi, sed captanda est occasio alia, & probatur etiam, voluntatem hominis esse mutabilem, & licet dicat aliquis se nolle venire, expectandum tamen est totum diem, Baldus in d. l. 6. Imo Dominus mancipii, si forte Legatum in Testamento sibi relicto agnoscerit, etiam vendere illud mancipium heredi tenetur, si heres manumittere rogatus l. 13. h. tit. agnoscentem Legatum iudicium deturum impedire nequit, Sed quid si in mora sit heres? Resp. Urgendum eum esse à Præfide d. l. 11. aut, si latet, præles ipse, interpolito decreto, servum manumittere potest, ut hic sit Libertus defuncti l. 14. h. t. qui alius heredis fuisset Libertus l. 7. h. t. Licet heres hunc Libertum ex fideicommissio manumillum ob ingratitude in servitutem revocare non possit, l. 1. supra de Libertatis, & eorum Libertis, nec operas exigere. l. 29. ff. de Bonis Liberti. Post mortem autem heredis nati liberi, sunt ingenui, l. 3. d. 20. Cum absurdum sit, mortui heredi esse proficuum. Quid intellige, si hereditate adita non ea facta, nisi si ante hereditatem aditam mora, etiam dolose facta, servi nascuntur, sed traduntur matris ad manumittendum l. 26. §. 1. & l. 53. g. h. tit. Aliud, si pendente conditione nati, d. l. 3. Si autem heres, vel legatarius, unum ex Ancillis ob cuius Liberti rogatus sit manumittere, quem elegerit, isque sit in mora, & interim moriatur, in ut jam eligere non posset, in poenam mora & ad præstandam subtilex de electione quaslibet per Commissionem Iulianiani in l. penult. d. tit. omnes Libertatem consequuntur. Et sic data Electione circa per-